

HELNÆS FJORD



Udsigt over Helnæs Fjord fra Voldbjerg (Foto: Svenstrup)

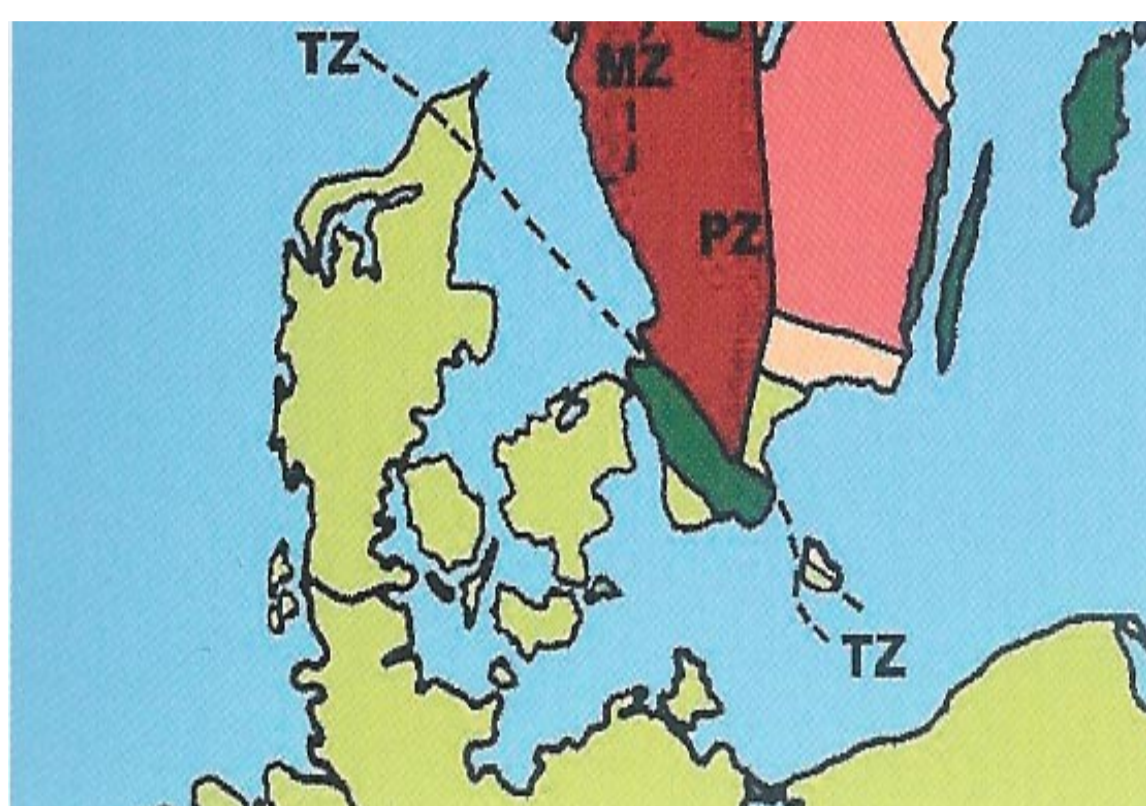


Udsigt over Bo Bakker med ås (Foto: Svenstrup)

Geologi

Helnæs Fjord området er geologisk, historisk og kulturelt et enestående område. Her finder man spor af menneskelig aktivitet og kultur fra stenalderfolkets indvandring for ca. 13.000 år siden og gennem alle historiske perioder. Området har gennem lange perioder spillet en væsentlig strategisk og kulturel rolle.

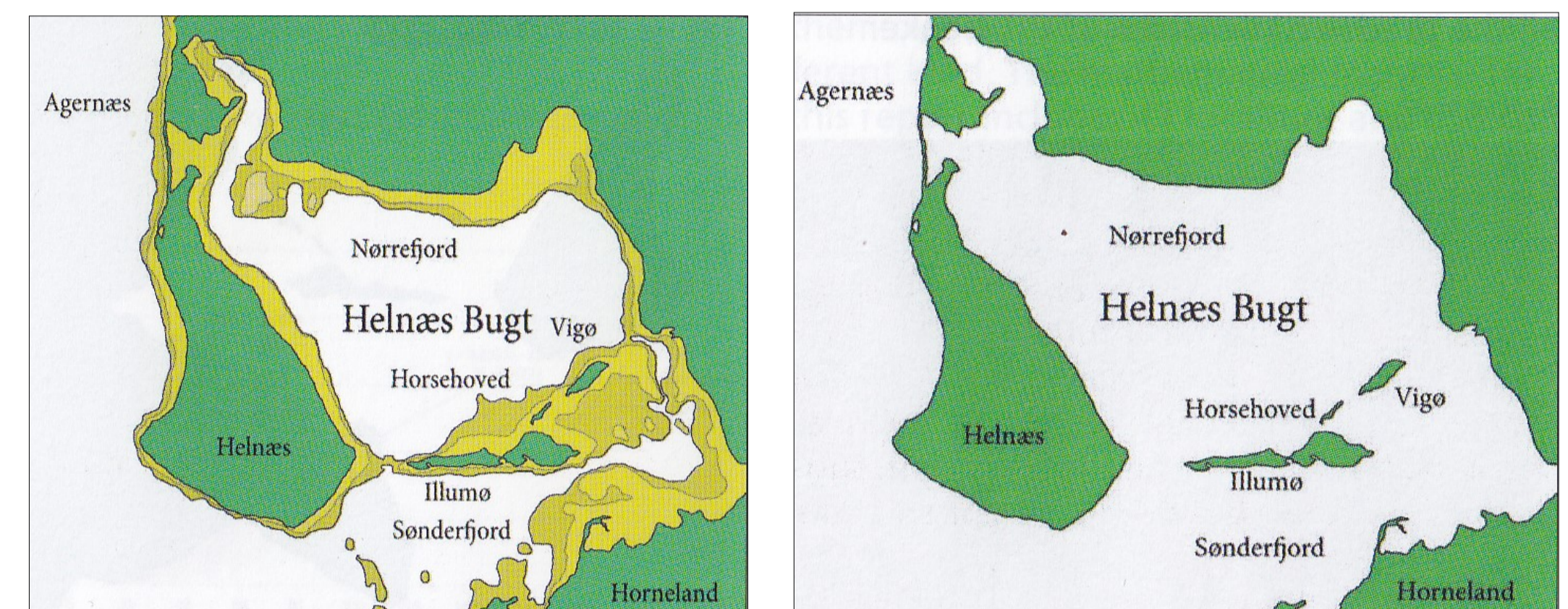
Området er formet af isen og har efterladt landskabet som et morænelandskab med bakker, åse og søer. For ca. 13.000 år siden efterlod isen store mængder jord og sten i revner under isen. Herefter stod materialet tilbage som åse. En sådan ås ses på nordspidsen af Helnæs og strækker sig over Agernæs' vestside til det 17 meter høje Bøgebjerg og videre til Voldbjerg ved Brunshuse. I vore dage er Bøgebjerg og Voldbjerg næsten forsvundet ved grusgravning.



Geologisk vippelinie

Landskabet omkring fjorden har siden bronzealderen for ca. 4000 år siden sænket sig omkring 2 meter.

Søkortets 2-meterkurve giver et indtryk af landskabet i forhistorisk tid. Her er Helnæs sammenhængende med Fyn bortset fra en lille åbning, "et led", ved Faldsled. Helnæs Fjord har således i bronzealderen nærmest været en indsø. Efter yderligere landsænkning omkring germansk jernalder (400 - 800 e.kr.) er vandet trængt igennem den smalle landtange fra Helnæs til Faldsled, og en naturlig sejlbare opstod mellem Illum og Helnæs.



Landsænkning i Helnæs Fjord området. Fra indsø til fjord. (Svenstrup og Dahl)

Ældre og yngre stenalder



Flinteredsk. yngre stenalder. (Foto:Svenstrup)

Boplads fra ældre stenalder findes i stort tal langs fjordens kyster og kaldes Ærtebøllekultur, men på grund af landsænkningen findes de nu på lavt vand. Derfor ses ofte opskyl af flinteredskaber, som bevidner deres tilstedeværelse.

Omkring 4000 f.kr. sker der et skift fra jægerkultur til bondekultur med agerbrug og husdyrhold. Derfor kaldes denne periode ofte bondestenalder. Det er her man begynder at fremstille de store slebne flinteøkser og oldtidens flot dekorerede lerkar. Bopladserne lå langs kysten og ved søer og vandløb, medens stendysser har ligget lidt højere i det dyrkede agerland. Langt de fleste stendysser er i dag forsvundet. Dyssen "Højbo" skimtes svagt fra Lange Gyde, Dreslette.



Højbo dysse. (Foto Svenstrup)

Bronzealder



Solvognen. Foto CC-BY-SA Lennart Larsen, Nationalmuseet



Bronzetrense. Lokalt fund (Foto Svenstrup)

I yngre bronzealder 1100 – 500 f.kr. lå bopladserne langs Helnæsfjordens kyster med gravhøjene højt i baglandet. De har lidt samme skæbne som stendysserne, så kun få er tilbage. Bronze var det første metal, man lærte at kende. Det blev især brugt til smykker og våben.

I yngre bronzealder var gravskikken ligbrænding. Den døde fik en gravgave med i urnen, kvinder ofte en arming eller pyntenål og mænd en ragekniv eller lignende. Der var ofte mange grave i samme høj.

Bronzealderen er kendetegnet ved sit enkle symbol- og billedsprog, kaldet helleristning. Navnet kommer af ordet "helle", som betyder sten og "ristning", som betyder skåret eller hugget. Helleristningerne er oftest udført i løse vandreblokke. De enkleste og mest almindelige kaldes for skåltegn. Det er let afrundede skålformede fordybninger. Deraf navnet skåltegn.

Den slags stenbilleder findes lokalt i området. Nogle er let tilgængelige, mens andre kræver lidt mere ihærdig eftersøgning.

Den runde skålform refererer til solen som livgivende element. Dermed bliver skåltegnet først og fremmest et frugtbarhedssymbol, som bringer frugtbarhed på marken, blandt husdyrene og i familien.

Den moderne skulptur "SUN", opstillet i Brydegård 2016 ved krydset Helnæsvej /Brydegardsvej, refererer til bronzealderens symbolsprog.



Bronzealder skålsten, Dreslette. (Foto: Svenstrup)



Bronzealder skålsten, Tjørnehoved. (Foto: Svenstrup)



"SUN", Miheala Kamenova 2015. (Foto: Svenstrup)